

รายงานการไปราชการ ประชุม/สัมมนา ศึกษา ฝึกอบรม ปฏิบัติการวิจัย ดูงาน ณ ต่างประเทศ
และการไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ

.....

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ ชื่อ/นามสกุล (ภาษาไทย) นางสาวกัญญารัตน์ ชยาภรณ์

(ภาษาอังกฤษ) MISS PINYARAT CHAYAPORN

๑.๒ ชื่อเรื่อง/หลักสูตร ประชุมเชิงปฏิบัติการระดับภูมิภาค “Regional Wrap-Up Seminar on Reviewing the Draft Final Study Report on Data Collection Survey on the Basin Management and Environmental Conservation in Mekong River Basin”

สาขาหลัก -

สาขาย่อย -

สาขาที่เกี่ยวข้อง -

เพื่อ ☒ ประชุม/สัมมนา ☐ ศึกษา ☐ ฝึกอบรม ☐ ปฏิบัติงานวิจัย

☐ ดูงาน ☐ ไปปฏิบัติงานในองค์การระหว่างประเทศ

แหล่งผู้ให้ทุน สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRCS)

ประเทศที่ไป สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ระหว่างวันที่ ๒๕-๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๒

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ฝึกอบรม ดูงาน ประชุม/สัมมนา ปฏิบัติงานวิจัย และไปปฏิบัติงานใน
องค์การระหว่างประเทศ

๒.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อทำความเข้าใจพื้นที่ป่าปกคลุมในประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

๒. เพื่ออธิบายสาเหตุที่ทำให้เกิดการทำลายป่าและปัญหาของการจัดการป่าไม้ในประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

๓. เพื่อเสนอมาตรการตอบโต้ที่มีประสิทธิภาพและเสนอนโยบายการจัดการลุ่มน้ำโดยเน้นภาคป่าไม้ในประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

๒.๒ เนื้อหาการประชุม (โดยย่อ)

การประชุม แบ่งเป็นสองช่วง ได้แก่

ช่วงที่ ๑ รับฟังสรุปรายงานผลการศึกษา เรื่อง การเก็บข้อมูลด้านการจัดการลุ่มน้ำ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขง มีหน่วยงานรับผิดชอบหลักคือ คณะกรรมการแม่น้ำโขง และคณะกรรมการแม่น้ำโขงแห่งชาติ ๔ ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม นำเสนอโดยคณะผู้ศึกษาวิจัยจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA Study Team: JST) โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาคป่าไม้ ดังนี้

ลุ่มน้ำโขงมีพื้นที่รับน้ำ ทั้งหมด ๗๙๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร แม่น้ำมีความยาว ๔,๘๐๐ กิโลเมตร สภาพปัญหาที่พบทั่วไปเนื่องจากการทำลายพื้นที่ป่า ทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติเพิ่มขึ้น เช่น น้ำท่วม ภัยแล้ง ระบบนิเวศเสื่อมโทรม เป็นต้น การศึกษาเป็นการเก็บข้อมูลด้านการจัดการลุ่มน้ำ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขงโดยใช้ข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม ช่วงเวลา ๓๒ ปี (ปี พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๖๑) จากดาวเทียม LANDSAT ๔ ถึง ๘ เพื่อจำแนกการใช้ประโยชน์พื้นที่และการปกคลุมพื้นที่ป่า โดยได้จำแนกการใช้

ประโยชน์ที่ดินเป็น ๒ ประเภทหลัก คือ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่การเกษตร และคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายระดับจังหวัด ของแต่ละประเทศในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงที่มีเกณฑ์การทำลายป่ามาก เพื่อใช้เป็นพื้นที่ตัวแทนในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจากการวิเคราะห์ภาพถ่ายดาวเทียม แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ป่ามาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการทำลายพื้นที่ป่าในทุกประเทศลุ่มน้ำโขง จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ผลกระทบของพื้นที่ป่าปกคลุมที่มีต่อรูปแบบการไหลของแม่น้ำโขง โดยใช้แบบจำลอง SWAT แบบจำลองที่ ๑ (Scenario ๑) ใช้ฐานข้อมูลจากพื้นที่ป่าปกคลุมในอดีตซึ่งมีปริมาณลดลง และแบบจำลองที่ ๒ (Scenario ๒) ใช้ฐานข้อมูลจากพื้นที่ปกคลุมป่าไม้ในสถานการณ์ที่ไม่มีการตัดไม้ทำลายป่า จาก Scenario ๑ แสดงให้เห็นว่า การทำลายป่าชักนำให้เกิดการไหลบ่าหน้าดิน (Surface Runoff) ที่เพิ่มขึ้นและปริมาณน้ำท่าลดลง ส่วนใน Scenario ๒ ในสถานการณ์ที่ป่าอุดมสมบูรณ์ปริมาณน้ำไหลบ่าหน้าดินจะลดลงซึ่งสามารถช่วยลดการเกิดน้ำท่วมได้ ในขณะที่ปริมาณน้ำท่าเพิ่มขึ้นจึงสามารถแก้ปัญหาแม่น้ำโขงแห้งขอดในฤดูแล้งได้

จากการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ในหลายจังหวัดของประเทศลุ่มน้ำโขง พบว่า แรงขับที่ทำให้เกิดการทำลายป่าในประเทศลุ่มน้ำโขง เกี่ยวข้องกับความต้องการในการพัฒนาประเทศ ความต้องการอุปโภคบริโภคทรัพยากรป่าไม้และภัยธรรมชาติ เช่น การสร้างเขื่อนและถนน การทำเหมืองแร่ การขยายพื้นที่เพื่อการเกษตร การลักลอบตัดไม้ การเก็บหาของป่า การกีดเขาชายฝั่งและไฟป่า เป็นต้น

ช่วงที่ ๒ รับฟังคำแนะนำ ข้อเสนอแนะและการอภิปรายเกี่ยวกับการศึกษาในอนาคตที่จำเป็นเพื่อปรับปรุงด้านการจัดการลุ่มน้ำและการอนุรักษ์ป่าไม้ในประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

๑. การศึกษาด้านการจัดการลุ่มน้ำสำหรับลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

จากการพิจารณาผลกระทบของการทำลายป่าที่ส่งผลถึงรูปแบบการไหลของแม่น้ำโขงในช่วงที่ ๑ คณะผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าการจัดการลุ่มน้ำสำหรับลุ่มน้ำโขงตอนล่างในอนาคตมีประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณามี ๔ เรื่องได้แก่

๑.๑ การรักษาระบบนิเวศและลักษณะทางสัณฐานวิทยาของแม่น้ำโขง แม้ว่าการสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าจะทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมากแต่ก็ส่งผลอันตรายร้ายแรงต่อระบบนิเวศและลักษณะทางสัณฐานวิทยาของแม่น้ำโขงเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันปัญหาดังกล่าวยังไม่มีความมาตรการแก้ไขจึงทำได้เพียงชะลอการสร้างเขื่อน ๔ แห่ง ซึ่งอยู่ระหว่างการวางแผนจนกว่าจะมีมาตรการการบรรเทาที่ชัดเจน

๑.๒ การรักษาความมั่นคงทางด้านอาหาร พบว่าการพัฒนาด้านการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการรักษาความมั่นคงด้านอาหารของประเทศในลุ่มน้ำโขง แต่กลับมีแนวโน้มการพัฒนาที่ลดลงเนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกและกำลังแรงงานที่มีจำกัด ดังนั้น ประเทศสมาชิกจะต้องทบทวนนโยบายการขยายพื้นที่ทำการเกษตรร่วมกันในเรื่องศักยภาพทางเศรษฐกิจการเกษตรและกำลังแรงงานที่มีอยู่ในภาคการเกษตรในอนาคต

๑.๓ การรักษาความมั่นคงทางด้านน้ำ พบว่าการจัดการคุณภาพน้ำแบบองค์รวมจำเป็นต้องครอบคลุมถึงแหล่งปนเปื้อนหลักทั้งหมด ได้แก่ น้ำทิ้งจากแหล่งชุมชนและอุตสาหกรรมรวมถึงสารเคมีปนเปื้อนจากการเกษตรและอื่นๆ

๑.๔ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเผชิญหน้ากับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับประเทศ ภูมิภาคและระหว่างประเทศ จะต้องกระทำการผ่านการทำงานประสานความร่วมมือกันเพื่อวางแผนกลยุทธ์และการปฏิบัติเพื่อรับมือกับความเสี่ยงและเสริมสร้างความเข้มแข็งในการกลับคืนสู่สภาพเดิมของแม่น้ำโขง

๒. ข้อเสนอเพื่อการจัดการป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑ การจัดหาแหล่งเงินทุน มีความสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้กิจกรรมต่างๆ บรรลุผลในการนี้คณะผู้วิจัยได้นำเสนอตัวอย่างของการจัดหาเงินทุนในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการแบ่งกองทุนเป็นสองกลุ่ม

คือ กองทุนป่าไม้ซึ่งมีหน่วยงานในภาคพลังงานเป็นผู้บริจาค และกองทุนสีเขียวได้รับการบริจาคหน่วยงานเล็กๆ เช่น ครอบครัว บริษัท โรงเรียน เป็นต้น

๒.๒ เสริมสร้างความเข้มข้นในการตรวจสอบ ติดตามพื้นที่ป่าในประเทศลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะการลักลอบทำไม้ในช่วงที่มีการก่อสร้างเขื่อนในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง นอกจากนี้ควรมีการรวบรวมข้อมูลความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน เช่น การติดตามข้อมูลพื้นที่ป่า การศึกษาเพิ่มเติมด้านอุทกวิทยาป่าไม้และการพังทลายของดิน การคำนวณมูลค่าทางการเงินของทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น

๒.๓ สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน เนื่องจากปัญหาการทำลายป่า ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับภาคเอกชน จึงต้องมีการกำหนดนโยบายและสร้างหน่วยประสานงานเพื่อเผยแพร่ข้อมูลและประสานความร่วมมือ

๒.๔ เผยแพร่และนำเสนอแนวคิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยการจัดการระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (Eco-DRR)

๒.๓ ประโยชน์ที่ได้รับ

☒ ต่อตนเอง

ได้รับความรู้เกี่ยวกับข้อมูลต่างๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง เช่น ข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ พื้นที่ป่า ปกคลุม สภาพปัญหาสำคัญที่ประเทศลุ่มน้ำโขงกำลังเผชิญอยู่ สาเหตุที่ทำให้เกิดการทำลายป่าและปัญหาของการจัดการป่าไม้ในประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ความรู้จากการรับฟังมาตรการการแก้ไขปัญหาการทำลายป่าและนโยบายการจัดการลุ่มน้ำจากคณะผู้วิจัยและตัวแทนจากสมาชิกประเทศลุ่มน้ำโขงตอนล่าง

☒ ต่อหน่วยงาน

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ป่าไม้เป็นทรัพยากรสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับแม่น้ำโขง ทั้งทางสัณฐานวิทยาและรูปแบบการไหลของแม่น้ำโขง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรอบ การดูแลรักษาพื้นที่ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการอนุรักษ์แม่น้ำโขงอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับภารกิจกรมป่าไม้ คือ บริหารจัดการพื้นที่ป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม และมุ่งสู่เป้าหมายป่าเศรษฐกิจ ร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ประเทศ

การศึกษาข้อมูลด้านการจัดการลุ่มน้ำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขงให้ข้อมูลเชิงพื้นที่ในภาพรวมทั้งด้านป่าไม้และอุทกวิทยาป่าไม้ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการจัดการป่าไม้ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงของประเทศไทยเอง อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือและสร้างเครือข่ายในการจัดการลุ่มน้ำและทรัพยากรป่าไม้ในระดับภูมิภาคลุ่มน้ำโขงในอนาคต

ส่วนที่ ๓ ปัญหา/อุปสรรค

ส่วนที่ ๔ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการอบรมดังกล่าวมีประโยชน์ต่อกรมป่าไม้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลแนวทางข้อมูลด้านการจัดการลุ่มน้ำและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขงซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่แนวการจัดการป่าไม้ในท้องที่ ๘ จังหวัดลุ่มน้ำโขงของไทย (เชียงราย เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี) และเพื่อเป็นการแบ่งปันประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับ จึงเห็นควรแจ้งเวียนสรุปรายงานผลการฝึกอบรมฯ ให้หน่วยงานภายใต้กรมป่าไม้เพื่อทราบและพิจารณาใช้ประโยชน์ต่อไป

ลงชื่อ

ปิยกุล ทรัพย์

ผู้รายงาน

(นางสาวปิยกุลทรัพย์ ชยาภรณ์)

นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ

ส่วนที่ ๕ ความคิดเห็นผู้บังคับบัญชา

.....

.....

.....

.....

(ลงชื่อ)

(นางสาวปิยกุลทรัพย์ ชยาภรณ์)
(ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้)

ตำแหน่ง

หมายเหตุ แบบฟอร์มนี้เป็น Electronic File หากเนื้อที่ไม่พอโปรดขยายหรือเพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้